

Päivi Vahtia

Ajanviettekirja 1

**Kirjoitustehtäviä ja sanavisoja
6-100 -vuotiaille**

Pappi, lukkari, talonpoika - etunimiä ja ammatteja	3
Tuttuja eläimiä - Kavioeläin... kotieläimen jälkeläinen	5
Villieläimiä meillä ja muualla	7
Eläimiä meillä ja muualla	9
Eläimiä piilossa	10
Lintujen nimiä	11
Vihanneksia ja hedelmiä vihjein - Oranssi hedelmä...	13
Kasveja ja kukkia	15
Automerkkejä aasta melkein ööhön	18
Lyhyitä sanoja - kolmikirjaimisia sanoja	19
A-O -sanoja	21
BR-sanoja	25
C-sanoja	27
FR-sanoja	29
F-sanoja	31
GR-sanoja	35
KR-sanoja	37
O-S -sanoja	39
PR-sanoja	41
PS-sanoja	43
PT-sanoja	45
ST-sanoja	47
TR-sanoja	49
TV- ja TW-sanoja	51
Puuttuvat alkukirjaimet 1 - sama kirjain rivillä	53
Puuttuvat alkukirjaimet 2 - loppusointusanoja	55
Puuttuvat alkukirjaimet 3 - konsonanttiyhdistelmiä	57
Alkukirjaimet annettu 1 - säy-sanoja...säp-sanoja	59
Alkukirjaimet annettu 2 - fies-sana...vie-sanat	61
Alkukirjaimet annettu 3 - bii-sanat...vii-sanat	63
Ääkkössanoja - vain ä-vokaaleja	65
Aasta ööhön - kaksoisvokaali alussa	67
IAI-sanoja	69
IÄI-sanoja	71
Puuttuvat kirjaimet - "Hirsipuu"	73
Ammattisanoja - aukkotehtävä	75
NKK-sanoja	77
NTT-sanoja	79
RG-sanoja	81
AANI-loppuisia sanoja	85
AARI-loppuisia sanoja	87
AKKA-loppuisia sanoja	89
UKKO-loppuisia sanoja	91
ANSSI-loppuisia sanoja	93
ANTTI-loppuisia sanoja	95

AS-loppuisia sanoja	97
ES-loppuisia sanoja	99
IINI-loppuisia sanoja	101
Naisasiaa - loppusointusanoja	103
OOPPI-sanoja ja OOTTI-loppuisia sanoja	105
Saatteeksi, ajatuksia hoivakotimaailmasta ja loppukaneetti	107

Kirjan käyttäjille:

Olen useiden vuosien ajan laatinut tehtäviä ajanvietteeksi hoivakotien/vanhainkotien asukkaille. Ne sopinevat hyvin myös eläkeläiskerhojen ja päivätoimintaryhmien asiakkaille ja kenelle vain, jota suomen kieli kiinnostaa.

Tehtävien tarkoitus on antaa töitä sekä aivoille että käsille, onhan kynällä kirjoittaminen ollut osa elämää varsinkin ennen tietokoneaikaa eläneille. Vielä 1960-luvulla kansakoulussa opeteltiin kaunokirjoitusta. Lisäksi kieltä käyttävät kaikki, ja kielellinen leikittely onnistuu sekä jo pieniltä lapsilta että vielä monilta sellaisilta muistisairailta, joilta asiatieto on alkanut unohtua. Joitakin tämän ja tulevienkin kirjojen tehtäviä voikin esimerkiksi isovanhempi tehdä yhdessä lukemaan opettelevan lapsen(lapsen)lapsensa kanssa.

Kirjan voi käyttää ja täyttää yksin tai kopioida sivuja ryhmien käyttöön. Tehtäville on ehdotettu vastauksia lähes jokaisen tehtävisivun kääntöpuolella. Jos kirjaa on tarkoitus käyttää monta kertaa, kannattaakin ottaa tehtävisivuista kopiot tehtävien tekijöille ja käyttää kääntöpuolia tarkastukseen.

Kaikki tehtävät on mahdollista tehdä myös vain suullisesti. Ainakin huonokuuloisille kannattaa silloinkin jakaa kysymyspaperit ryhmätilanteissa, jotta heidän on helpompi osallistua vastaamiseen.

Niille, jotka tekevät kirjaa yksin, voi tarkastussivusta myös olla iloa. Suomen kielen rikkaudesta johtuen hyviä vastauksia voi useaan tehtävään tietysti olla enemmän kuin kirjaan on merkitty.

Kirjassa on varmasti niin kirjoitus-, kielioppi- kuin asiavirheitäkin. Älköön se pilatko teiltä oivaltamisen ja tekemisen iloa. Toivotan hauskoja hetkiä tehtävien parissa ja inspiraatiota uusien tehtävien (ja uudissanojenkin) keksimiseen!

Vielä kiitän Oulunkylän kuntoutussairaala Helsingissä, Palvelutalo Merikartanoa Espoossa, Vantaan hoiva-asumisen palveluja ja Villa Elämäntaloa (ennen Elämäntalo Aaria, nykyisin osa Mehiläistä) Espoossa mahdollisuudesta kokeilla näitä tehtäviä tosielä-mässä ja Taina Semiä innoittavasta koulutuksesta. Mutta erityisesti haluan kiittää teitä rouvia (Aija M ja Pirkko H!) ja herroja, jotka olette jo koekäyttäneet aineistoa ja antaneet siitä palautetta. On ollut ilo viettää aikaa kanssanne ☺.

Espoossa 31.8.2018

Päivi Vaala

Pappi, lukkari, talonpoika... kirjoitustehtävä

Kirjoita joka riville annetulla kirjaimella alkava etunimi ja samalla kirjaimella alkava ammatin nimi (esim. P → Pekka Poliisi)

A	
B	
C	
D	
E	
F	
G	
H	
I	
J	
K	
L	
M	
N	
O	
P	
R	
S	
T	
U	
V	
X	
Y	
Ä	
Ö	

_____ / _____ 20 _____
pvm nimi

Pappi, lukkari, talonpoika... vastauksia

Ohjaajalle: Etunimiä löytyy kalenterista, ja ammattisanojakin on paljon enemmän kuin tässä. Sekä etunimistö että ammatit ja niiden nimet ovat muuttuneet paljon sadan vuoden aikana. Vanhoilta ihmisiltä voi tulla ryhmissä sellaisia vastausehdotuksia, joita ei nuori ole koskaan kuullutkaan. - Tämän tehtävän voi tietenkin toteuttaa myös ruotsiksi.

- A** ahtaaja, aivokirurgi, arkkitehti, asentaja, asianajaja, astronomi, asvalttimies, autonkuljettaja
- B** baarimikko, betonimyllyläri, biisoninmetsästäjä, biologi, bussikuski, broilerkasvattaja
- C** chanson-laulajatar, chili- (tai chinchilla)kasvattaja/-tarhaaja
- D** datanomi, diileri, duunari
- E** ekonomi, elektroniikka-asentaja, eläinlääkäri, eräopas, etsivä
- F** faarao, farmari, farmaseutti, filosofi, floristi
- G** geologi, gastronomi, gourmet-kokki, geronomi, graafikko
- H** hammaslääkäri, hieroja, hitsaaja, hoitaja
- I** ilmastointiasentaja, insinööri
- J** jalkojenhoitaja, jonglööri, juristi, järjestyksenvälvoija
kalastaja, kampaaja, kanttori, kapellimestari, kauppias, kippari,
- K** kirjailija, kirurgi, kirvesmies, kirjanpitäjä, kokki, kondiittori, kondyktööri, konstaapeli, kosmetologi, kultaseppä, kuppari
- L** laulaja, leipuri, lukkari, lukkoseppä, luotsi, lähihoitaja
- M** maalari, malli, merimies, merikapteeni, merkonomi, midinetti, modisti, muurari, muusikko, mylläri
- N** nahkuri, naprapaatti, narri, nuohooja, näyttelijä
- O** ohjaaja, ompelija, opas, opettaja, optikko, ortopedi, ovimies
- P** palomies, pappi, parturi, poliisi, posteljooni, psykiatri, psykologi, puheenjohtaja, puuseppä, puutarhuri
- R** rahastaja, rappaaja, raudoittaja, rovasti, runoilija, räppääjä, räätäli
- S** sairaanhoitaja, seppä, sihteeri, sirkustirehtööri, sokerileipuri, suntio, suutari, sähköasentaja, säveltäjä
- T** taidemaalari, taiteilija, talonmies, tarjoilija, teurastaja, toimintaterapeutti, trapetsitaiteilija, työmies
- U** uimavalvoja, upseeri, uskonnonopettaja
- V** vaatturi, virkamies
- X** xylofoninsoittaja, xylitoltehtailija
- Y** yksityisetsivä, ylihoitaja, ylikonstaapeli, ylilääkäri, ylioppilas, yrittäjä, yövartija
- Ä** äidinkielenopettaja, äiti, äänittäjä, älypuhelinhuoltaja
- Ö** öljynporaaja, öylättileipuri, överläkare, övervakare

Tuttuja eläimiä, kirjoitustehtävä

Kirjoita seuraaville riveille annetulla kirjaimella alkava, vihjeen mukainen eläimen nimi.

1. kavioeläin	A	
2. käärme	B	
3. kyttyräselkäinen	D	
4. kärsäeläin	E	
5. apinalaji	G	
6. kotieläin	H	
7. sarvekas villieläin	H	
8. kissapeto	I	
9. pitkäkorva	J	
10. lemmikkieläin	K	
11. iso petoeläin	K	
12. pitkäkaulainen	K	
13. märehdivä kotieläin	L	
14. villantuottaja	L	
15. padonrakentaja	M	
16. tunnelinkaivaja	M	
17. pieni petoeläin	N	
18. etsii käpyjä	O	
19. sarvipää	P	
20. jäniksen sukua	R	
21. terävähampainen tuholainen	R	
22. piikikäs pihaotus	S	
23. joulupöydän herkku	S	
24. raidallinen kissapeto	T	
25. lypsettävä kotieläin	V	
26. kotieläimen jälkeläinen	V	

_____ / _____ 20 _____
pvm nimi

Tuttuja eläimiä, vastauksia

Ohjaajalle: esille voi tulla muitakin vihjeen ja alkukirjaimen mukaisia vaihtoehtoja. Apukysymyksillä voit auttaa vastauksen löytämisessä. Huom! Villieläin elää luonnossa, mutta ei aina ole peto.

1. kavioeläin	aasi
2. käärme	boa
3. kyttyräselkäinen (kameli)	dromedaari
4. kärsäeläin (piitkä kärsä)	elefantti
5. apinalaji	gibboni, gorilla
6. kotieläin	hevonen
7. sarvekas villieläin	hirvi
8. kissapeto	ilves
9. pitkäkorva	jänis
10. lemmikkieläin	kissa, koira, kani, kanarialintu, kultakala
11. iso petoeläin	karhu
12. pitkäkaulainen	kirahvi
13. märehdivä kotieläin	lehmä
14. villantuottaja	lammas
15. padonrakentaja	majava
16. tunnelinkaivaja	maamyyrä
17. pieni petoeläin	näätä (norppa ei ole pieni)
18. etsii käpyjä	orava
19. sarvipää	poro, pässi, pukki
20. jäniksen sukua	rusakko
21. terävähampainen tuhoeläin	rotta
22. piikikäs pihautus	siili
23. joulupöydän herkku	sika → kinkku
24. raidallinen kissapeto	tiikeri
25. lypsettävä kotieläin	vuohi, vaadin
26. kotieläimen jälkeläinen	va(r)sa, vuona, vasikka

Villieläimiä meillä ja muualla, kirjoitustehtävä

Kirjoita joka riville sellainen vihjeen mukainen eläimen nimi, joka alkaa riville merkityllä kirjaimella.

Esim. Pitkäkaulainen Afrikan eläin / K → KIRAHVI)

Huom! Eläin voi olla villieläin, vaikka ei olisikaan petoeläin.

1 tummaturkkinen peto Suomessa	A	
2 krokotiilin sukulainen	A	
3 valkohäntäpeuran täplikäs vasa	B	
4 meressä viihtyvä nisäkäs	D	
5 Australian villikoira	D	
6 kookas kärsäeläin	E	
7 komea, mutta rumaääninen lintu	F	
8 maapallon nopein kissaeläin	G	
9 sarvipää Suomenkin metsissä	H	
10 'naurava' peto ja haaskansyöjä	H	
11 antilooppi Afrikassa	I	
12 täplikäs kissapeto Amerikoissa	J	
13 peto Grönlannissa	J	
14 pomppiva taskueläin	K	
15 nallemainen otus Australiassa	K	
16 pantterin toinen nimitys	L	
17 lentää, vaikka ei ole lintu	L	
18 lättähäntäinen padonrakentaja	M	
19 Nestori Miikkulaisen kaveri	N	
20 amerikkalainen pussirotta	O	
21 joulupukin apuri	P	
22 suomalainenkin saksinieikka	R	
23 raidallinen kavioeläin	S	
24 monilonkeroinen merenelävä	T	
25 sopisi Naantalin maskotiksi	U	
26 joissa viihtyvä iso eläin	V	

pvm ____ / ____ 20 ____ nimi _____

Villieläimiä meillä ja muualla, vastauksia

Ohjaajalle: jos ryhmässä on muistiongelmaisia, voidaan tarvita apukysymyksiä.

Esim. 25: Naantalissa vietetään kesäisin unikeonpäivää.

1 tummaturkkinen peto Suomessa	A ahma
2 krokotiilin sukulainen	A alligaattori
3 valkohäntäpeuran täplikäs vasa	B bambi
4 meressä viihtyvä nisäkäs	D delfiini
5 Australian villikoira	D dingo
6 kookas kärsäeläin	E elefantti
7 komea, mutta rumaääninen lintu	F fasaani
8 maapallon nopein kissaeläin	G gepardi
9 sarvipää Suomenkin metsissä	H hirvi
10 'naurava' peto ja haaskansyöjä	H hyeena
11 antilooppi Afrikassa	I impala
12 täplikäs kissapeto Amerikoissa	J jaguaari
13 peto Grönlannissa	J jääkarhu
14 pomppiva taskueläin	K kenguru
15 nallemainen otus Australiassa	K koala
16 pantterin toinen nimitys	L leopardi
17 lentää, vaikka ei ole lintu	L lepakko
18 lättähäntäinen padonrakentaja	M majava
19 Nestori Miikkulaisen kaveri	N norppa
20 amerikkalainen pussirotti	O opossumi
21 joulupukin apuri	P poro
22 suomalainenkin saksiniekkä	R rapu
23 raidallinen kavioeläin	S seepra
24 monilonkeroinen merenelävä	T tursas
25 sopisi Naantalin maskotiksi	U unikeko
26 joissa viihtyvä iso eläin	V virtahepo

Eläimiä meillä ja muualla, suullisesti

Ohjaajalle: jos aikaa on vähän, voi käydä aakkosia läpi niin, että joka kirjaimen kohdalle keksii sillä kirjaimella alkavan eläimen nimen. Listassa on tavallisia eläinten nimiä, mutta ryhmäläiset voivat hyvin muistaa sellaisiakin, joita tässä ei ole.

- A** aasi, ahma, alpakka, alppikauris, apina, anakonda, antilooppi
- B** bambi, biisoni, boa
- D** delfiini, dingo, dromedaari
- E** elefantti, etana
- F** falabella (*kääpiöhevonen*), fretti
- G** gebardi, gemssi, gerbiili, gibboni, gnu, gorilla
- H** haisunäätä, hamsteri, hevonen, hiiri, hilleri, hirvi, hyeena, hylje
- I** iilimato, ilves, impala
- J** jaguaari, jalopeura (leijona), jänis, jääkarhu
- K** kaimaani, kameli, kani, karhu, kauris, kettu, kili, kilpikonna, kirahvi, kissa, koala, koira, kojootti, krokotiili, kärppä
- L** laama, lammas, lehmä, leijona, leopardi, lepakko, lumikko
- M** majava, mämmutti, marsu, mesikämmen, merileijona, minkki, murmeli, mustekala, myyrä, mäyrä
- N** naali, nauta, norsu, nutria, näätä
- O** okapi, opossumi, oranki, orava, ori, otso
- P** panda, pantteri, paviaani, peura, piisami, poro, porsas, puhveli, puuma
- R** rotta, rusakko,
- S** sakaali, sammakko, sarvikuono, saukko, siili, sika, simpanssi, skunkki, supi, susi, seepra
- T** tamma, tapiiri, tiikeri, tursas
- U** unikeko, uuhi
- V** vaadin, valas, varsa, vasa, vikunja, villisika, virtahepo, vuohi, vuona
- Ä** äyriäinen; *vitsinä käy myös 'äimän käki'*

Eläimiä piilossa, suullisesti tai kirjoittaen

Muistele sellaisia lintujen tai muiden eläinten nimiä, joiden sisältä löytyy ihmisen nimi.

Ali	naali, sakaali, talitiainen
Alli	alligaattori, halli
Aija	papukaija, piraija
Ami	flamingo, piisami
Anki	oranki
Anssi	simpanssi
Antti	elefantti
Ari	dromedaari, jaguaari, kalmari, keisaripingviini, varis, karibu, karitsa
Asta	kuningaskalastaja, rastas
Inga	kuningaskalastaja
Arvi	sarvikuono
Ella	tarantella
Elli	gaselli
Ira	kirahvi, (supi)koira, tiira
Kaija	papukaija
Kai	kaimaani, papukaija
Ken	kenguru
Leo	kameleontti, leopardi
Mara	marakatti
Mikko	lumikko
Olli	kolli
Pasi	kampasimpukka
Veli	puhveli
Sami	piisami
Sari	keisaripingviini

Ohjaajalle: voit antaa osallistujille tyhjän paperin ja kynän tämän tehtävän tekemistä varten tai kysellä sanoja suullisesti. Puheryhmässä on hyvä käyttää esim. valkotaulua niin, että ryhmäläiset näkevät, mitä vastauksia on jo ehdotettu. Jos tehtävä tuntuu vaikealta, voi ohjaaja sanoa, mikä ihmisen nimi on kyseessä: ”Minkä ison eläimen nimessä piileskelee Antti”. Helppoja vastauksia ovat leppäkerttu, kolli, seitsenpistepirkko, sarvijaakko, varpunen, sinitiainen ja sinivalas. Listassa ei suinkaan ole kaikkia sopivia vaihtoehtoja.

**Ajanvietekirja 1:ssä on
sanankeksimis- ja kirjoitustehtäviä
avuksi hoivakotien virikevastaaville ja
eläkeläiskerhojen ohjaajille
ja huviksi ja vaihteluksi kaikille
suomen kielestä innostuneille.**

**Tehtävistä voi olla iloa myös
maahanmuuttajille,
kirjoittamaan opetteleville lapsille ja
isovanhemmille yhdessä
lasten(lasten)lastensa kanssa.**

**Päivi on laatinut ja käyttänyt
erilaisia sanatehtäviä
palvelutalossa ja hoivakodeissa
muistisairaiden ja muiden ikäihmisten
huviksi ja käsijumpaksi
parinkymmenen vuoden ajan.**

9 789528 005148